

גן השושנים – סקירה היסטורית

ספטמבר
2021
מהדורה 1

אופק אדריכלים
מושב בית זית
052-4590447

אופק אדריכלים
עיצוב אורבני | אדריכלות | עיצוב פנים

שם פרויקט:

גן השושנים – טלביה, ירושלים

גן השושנים נמצא בלב שכונת טלביה, בין רחובות דובנוב בדרום ופינסקר בצפון; הוא סמוך למנזר הקפוצ'יני ולבית הנסן וממשיך רצף של שטחים פתוחים מחורשת הירח לשולי גן הפעמון. סיפורו ההיסטורי טמון במיקום שלו, בתפקידו ובחומרים מהם הוא עשוי, שכבה אחר שכבה.

ראשיתו של הגן בסוף שנות ה-30, כשאלמלך אדמוני מתכנן אותו כגן הראשי של עיריית ירושלים המנדטורית. אדמוני תכנן גן שושנים בריטי קלאסי, המוקף גדר וניתן לנעילה ומנגנת בו תזמורת עירונית בכל שבוע. הצמחיה נבחרה בקפידה כדי לייצר גבול דק בין הטבע ובין ביות שלו, וכך נבנו בגן ערוגות ורדים חצי טבעיות וצמחיה שפורצת בסמליות אל השביל, בריכות דגים ופרגולה מאבן וברזל.

הגן נבנה בשלושה מפלסים עיקריים ביניהם הפרידו טרסות אבן בבניה יבשה. במפלס התחתון נסללו שבילים צרים יותר שהפכו עם התפתחות הצמחייה לפינות נסתרות יותר המאפשרות אינטימיות יחסית, בעליון תוכננה רחבה משמעותית הצופה דרומה ואפשרה אירועים וקבלות פנים, והמפלס האמצעי כלל בחלקו מדשאה ובחלקו שבילים מתפתלים שגישרו בין החלקים. את הגן כולו הקיפה חומה שאפשרה ניתוק מהעיר ואפשרות לחוות את הטבע ממקום משוחרר יותר.

הגן שימש כבר בתקופת המנדט לאירועים רשמיים, ועם הקמת מדינת ישראל מעמדו התחזק. גנים אחרים - כמו גן דניאל או גן העצמאות - נמצאו קרובים מדי לירושלים המזרחית, והגן הקטן והשכונתי התקבע כגן לקבלת פנים, הענקת תעודות כבוד וחגיגות יום העצמאות. במקביל תיפקד הגן גם כגן מקומי בו אפשר לטייל בצהריים עם הילדים.

עם השנים, ובפרט לאחר מלחמת ששת הימים ואיחוד העיר, מעמדו הלך וירד; נסללו פה ושם שבילי אספלט, מערכת השבילים איבדה את בהירותה, בימת התזמורת פורקה ובריכת הדגים נעלמה לבלי שוב. בשנת 1991, בעקבות תרומה, נוספים בצפון מזרח הגן מתקני משחק לילדים.

בשנת 1992, בעקבות תרומה של דוריס וחיים מוריסון, עבר הגן שיפוץ בתכנונם של ג'ף ודבי רמז. במסגרת התכנון נדרשו השניים להנגשה של הגן, פירקו את מדרגות הכניסה מדרום ואיפשרו תנועה בגן בלא שימוש במדרגות. את השבילים הצרים יותר בדרום הגן איחדו לגינת ורדים מול הפרגולה ואת המדשאה המרכזית הרחיבו על חשבון הרחבה שסימנה בעבר את מרכז הגן; בית הגן שהיה למחסן הפך לשירותים. מלבד שינויים אלה שמרו השניים על המערכת הכללית של השבילים, כשהם סוללים אותם מחדש באספלט מופרד ברצועות אבן להן נקודת מוצא משותפת במרכז הגן. האדריכלים גם שיקמו את האלמנטים ההיסטוריים, הציבו שלטים ושיפצו טרסות וקופינג באופן מקומי. ארגז החול תוחם ונוספו ספסלים ופחי אשפה.

גן השושנים הוא חלק מסיפור גדול יותר שאינו נעצר רק בתחומי טלביה: הוא משמר מדינה מתקופה אחרת, בה ניתן היה לערוך קבלות פנים בגנים ציבוריים מקומיים. בד בבד הוא שריד לתכנון אחר, לגנים שאינם רק עבור ילדים, שמאפשרים חוויות טבעיות יותר ומפוקחות פחות. את הסיפורים הללו הוא מספר בצורתו ובחומרים שלו, מחכים למי שירצה לקרוא אותם.

מקורות: ד"ר מריק שטרן, מיכאל יעקבסון, דוד קרויאנקר, אסנת קסלסי

2	ספטמבר 2021 מהדורה 1	אופק אדריכלים מושב בית זית 052-4590447	אופק אדריכלים עיצוב אורבני אדריכלות עיצוב פנים	פרק: מבוא	שם פרויקט: גן השושנים – טלביה, ירושלים
---	----------------------------	--	--	-----------	---

אלימלך אדמוני
(באדיבות יחיאל אדמוני)

אלימלך אדמוני נולד בשנת 1900 בפולין בעיירה ליד ורשה, בשם אלימלך (מקסימיליאן) רוטבאום, להוריו יחיאל ונתקה רוטבאום.

בשנת 1920, בגיל 20 לערך, עלה אדמוני ארצה כעולה בודד. תחילה היה פועל בפתח תקוה, עבד בחקלאות ובצר בכרם; באלבום הצילומים המשפחתי ישנו צילום מאותה תקופה בו נראה האב אלימלך בוצר באחד הכרמים. בהמשך עבר לעבוד במשתלת בית הספר החקלאי הידוע "מקווה ישראל". אחרי מספר שנים במשתלה ב"מקווה", הקים אלימלך לעצמו משתלה פרטית קטנה ליד הבית שבו התגורר, סמוך למושבה הגרמנית בדרך יפו.

אלימלך נשא לאשה את סימה, ובשנת 1926 נולד בנם יחיאל אדמוני. לימים יכהן יחיאל אדמוני כמנהל מחלקת ההתיישבות בסוכנות היהודית.

לקראת סוף שנות ה-30 הוזמן אלימלך על-ידי מתכנני מלון "קינג דיויד" בירושלים לתכנן, לייעץ ולהקים את גינת המלון, ובעקבות זאת עברה המשפחה להתגורר בירושלים. כאן נולד בשנת 1929 נחום, בנם השני, שלימים יכהן כראש "המוסד". בהמשך תכנן אלימלך אדמוני גינות פרטיות נוספות בירושלים ואף הוזמן לייעץ בתכנון הגן של המלך עבדאללה ברבת עמון.

משנות ה-30 ועד תחילת שנות ה-60 שימש אלימלך אדמוני כגנן הראשי של עיריית ירושלים. במסגרת תפקידו זה היה אחראי להקמת גנים ציבוריים מרכזיים בעיר, בהם גן השושנים בשכונת טלביה שבדרום העיר דאז, גן ציבורי בשכונת סנהדריה בצפון העיר וחלקו הראשון של גן העצמאות.

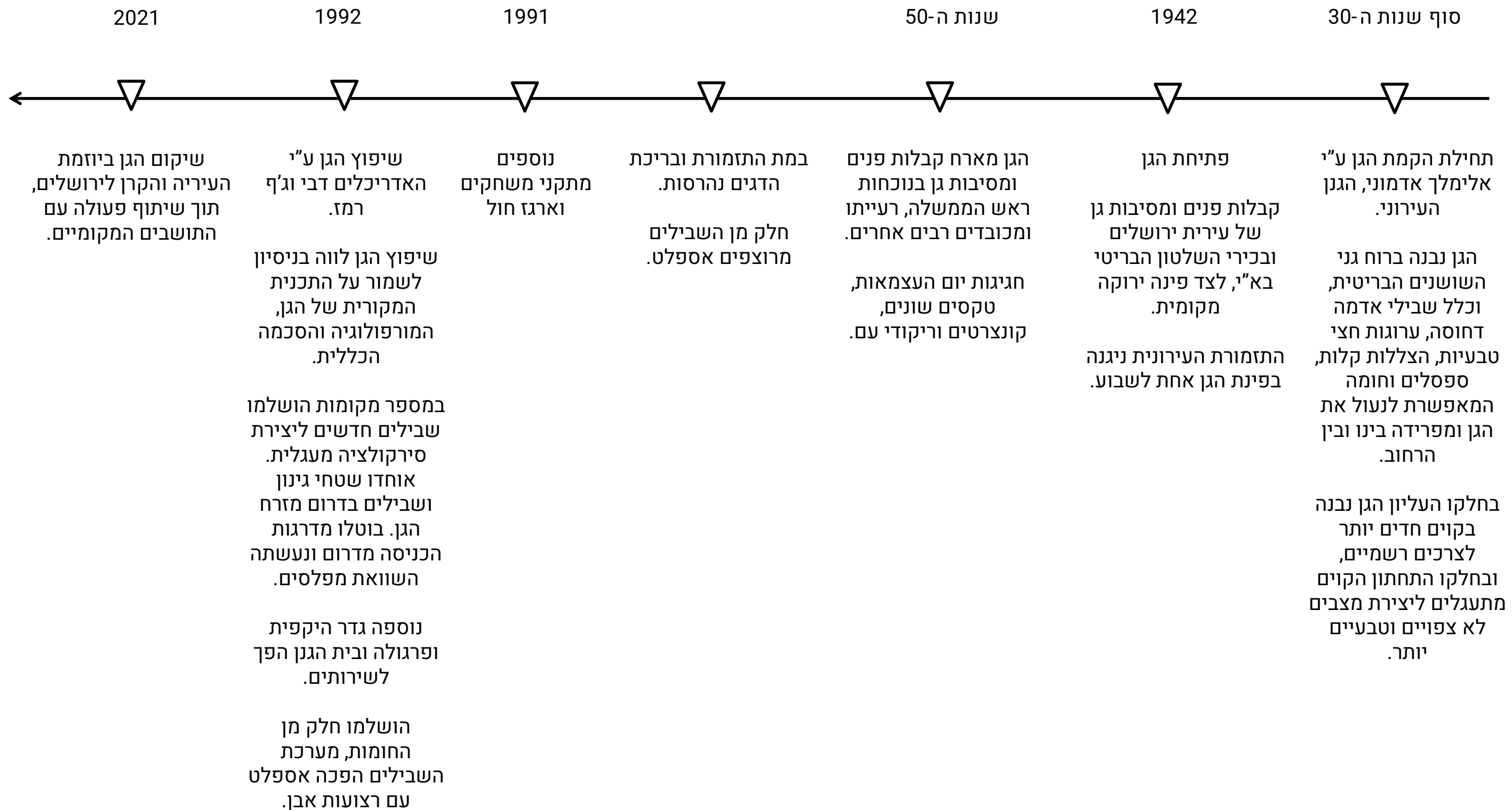
ב 17 באוגוסט 1964 הלך אלימלך אדמוני לעולמו והוא בן 64. אדמוני הובא לקבורה בבית העלמין בהר המנוחות בירושלים. על מצבת קברו נחקק: "אלימלך אדמוני - חלוץ פיתוח הנוף בירושלים". תואר זה ניתן לו על היותו ממניחי היסודות לגינות הציבוריות המרכזיות בירושלים.

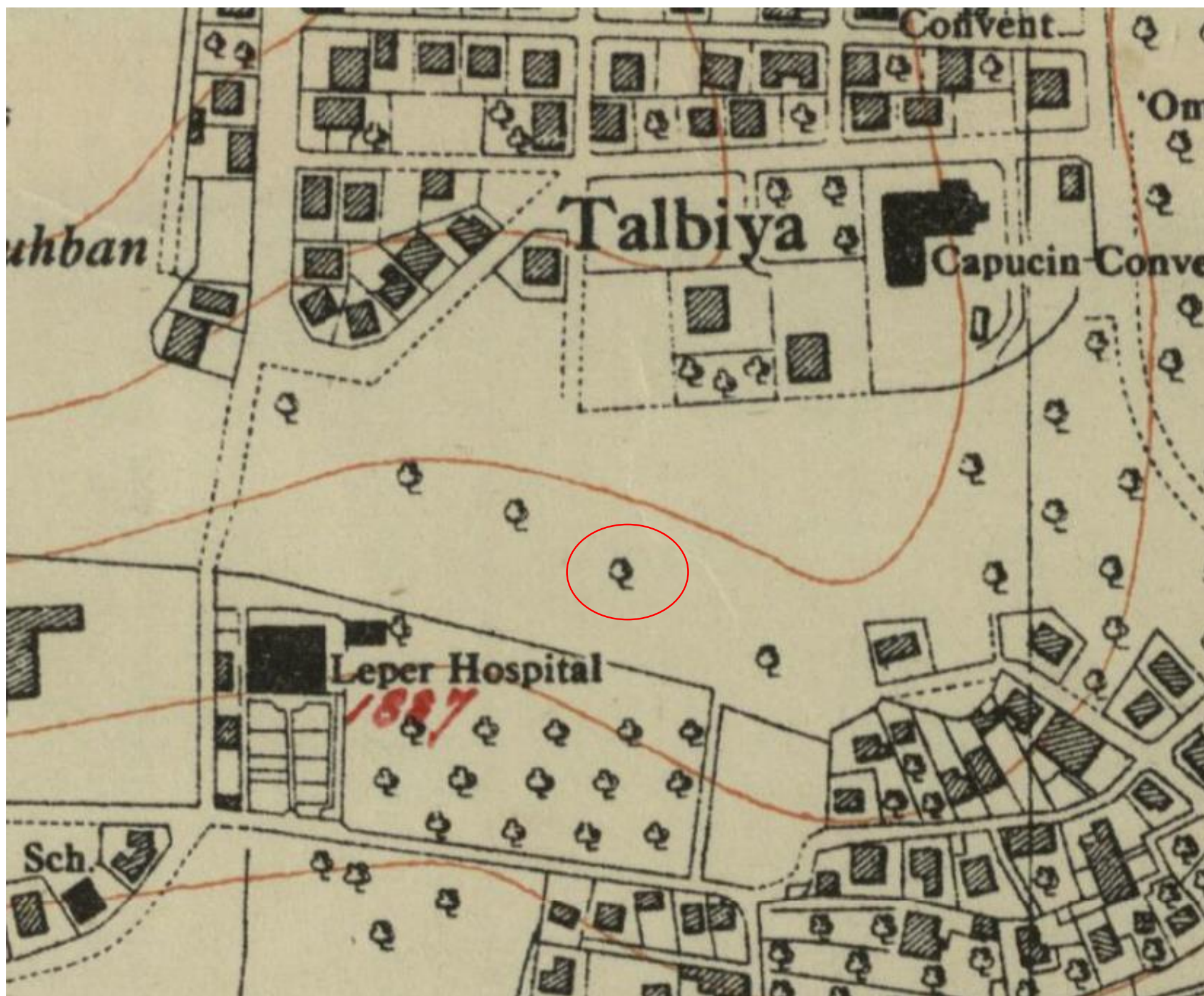
על שמו של אלימלך אדמוני נקרא רחוב הפונה מרחוב אגרון אל גן העצמאות, שאת חלקו העליון תכנן. לזכרו מוענק פרס לעידוד סטודנטים מצטיינים במסלול לאדריכלות נוף בטכניון.

גן העצמאות, שנות ה-50
מקור: דוד קרויאנקר, 'המשולש הירושלמי'

מקורות: אלי אלון, NEWS1

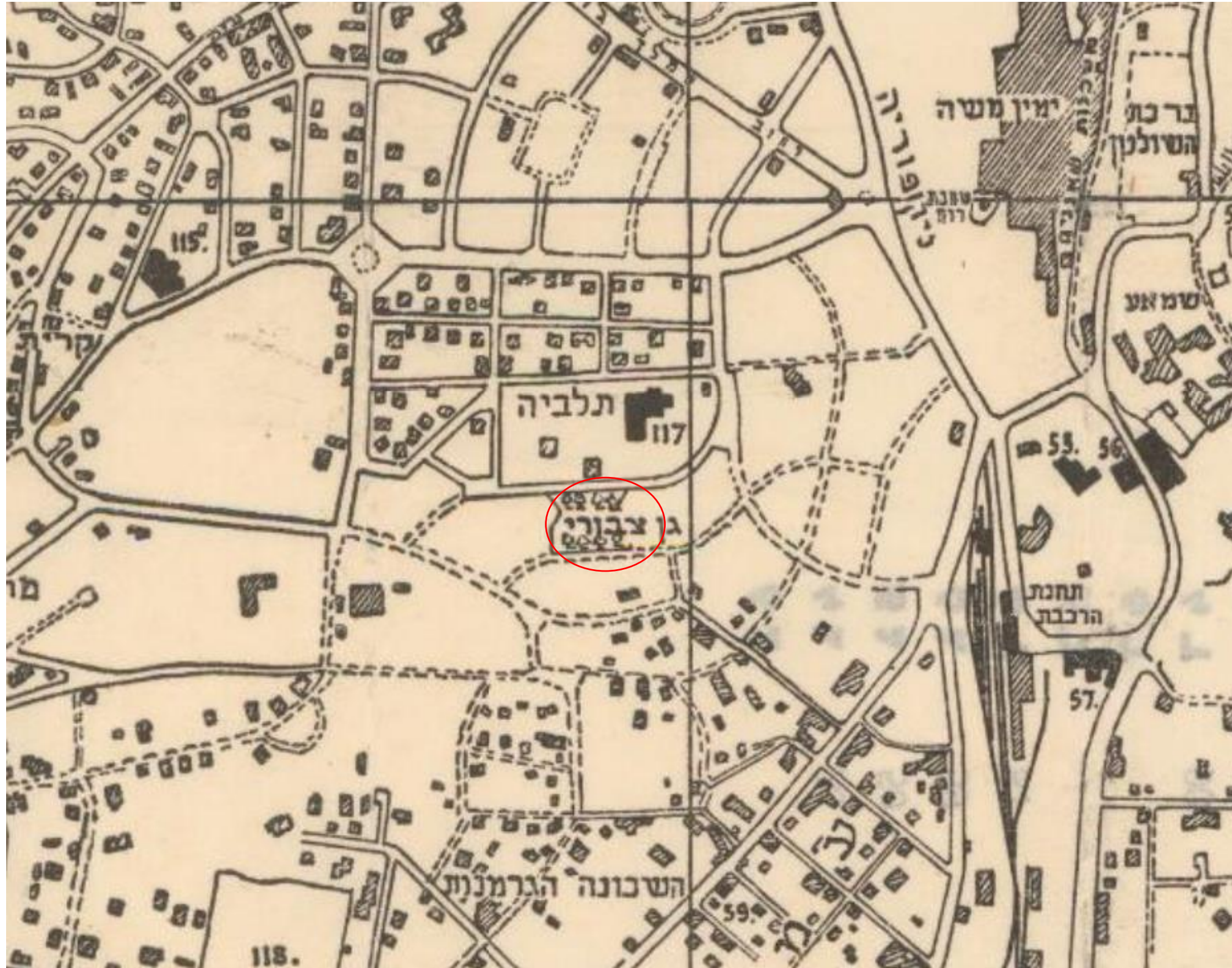

Frederick John Salmon מפת 1937
מקור: אוסף המפות ע"ש ערן לאור, הספרייה הלאומית

הגן טרם קיים.

1944, מפת התכנון העירוני, הנרי קנדל
מקור: אוסף המפות ע"ש ערן לאור, הספרייה הלאומית
הגן מסומן כחלק מתכנית הגנים העירונית.

תצלום אוויר
1944

כ

שם פרויקט:

גן השושנים – טלביה, ירושלים

פרק: מפות (תצ"א)

אופק אדריכלים

אופק אדריכלים

עיצוב אורבני | אדריכלות | עיצוב פנים

אופק אדריכלים

מושב בית זית

052-4590447

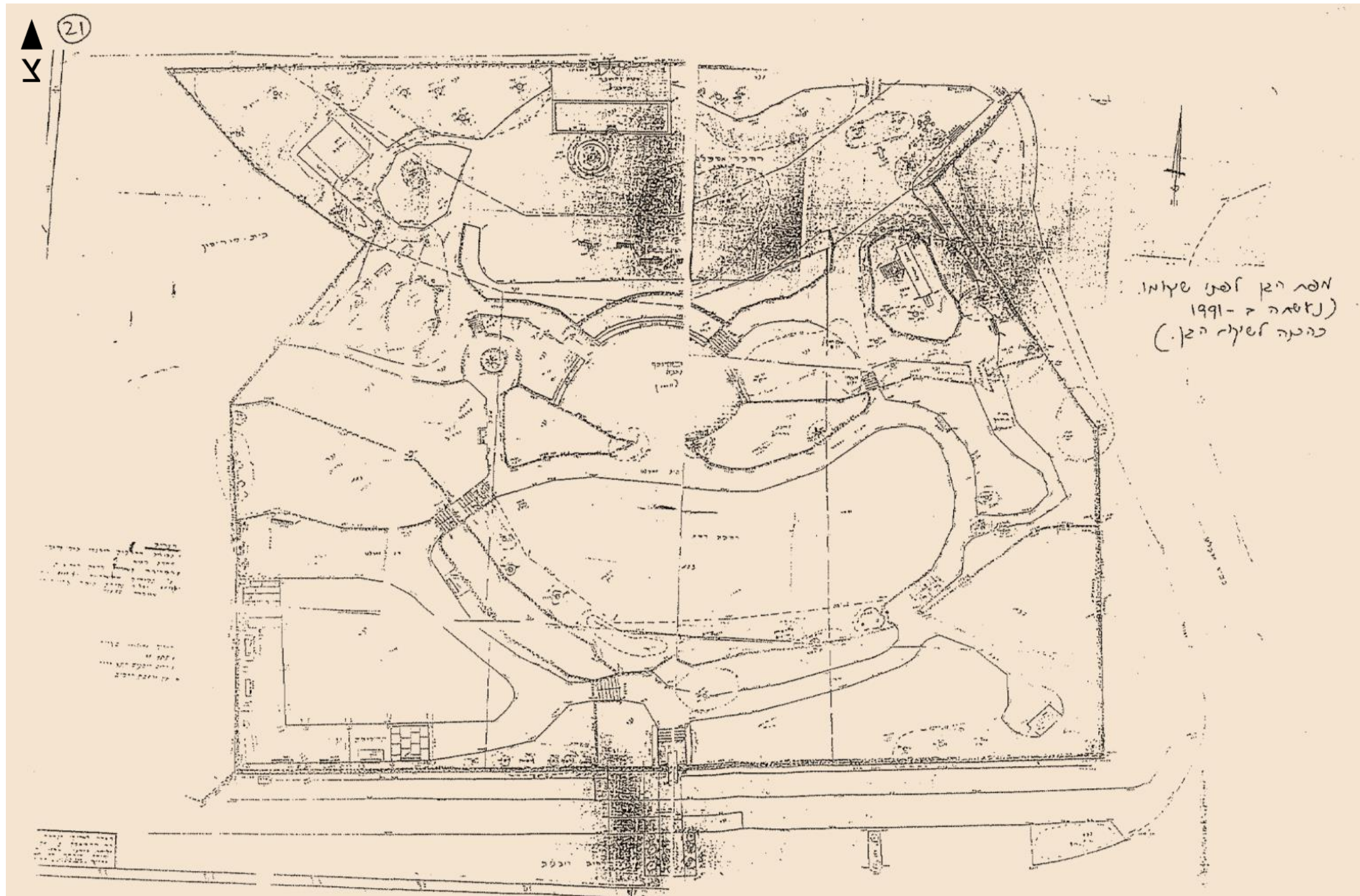
ספטמבר

2021

מהדורה 1

8

מפת הגן לפני שיקומו , 1991
 מקור: אסנת קסלסי

אשר יזן לפני שיקומו.
 (נאספה 2 - 1991)
 כנראה אשיליה יזן.)

פרק: מפות

שם פרויקט:
 גן השושנים – טלביה, ירושלים

אופק אדריכלים
 עיצוב אורבני | אדריכלות | עיצוב פנים

אופק אדריכלים
 מושב בית זית
 052-4590447

ספטמבר
 2021
 מהדורה 1

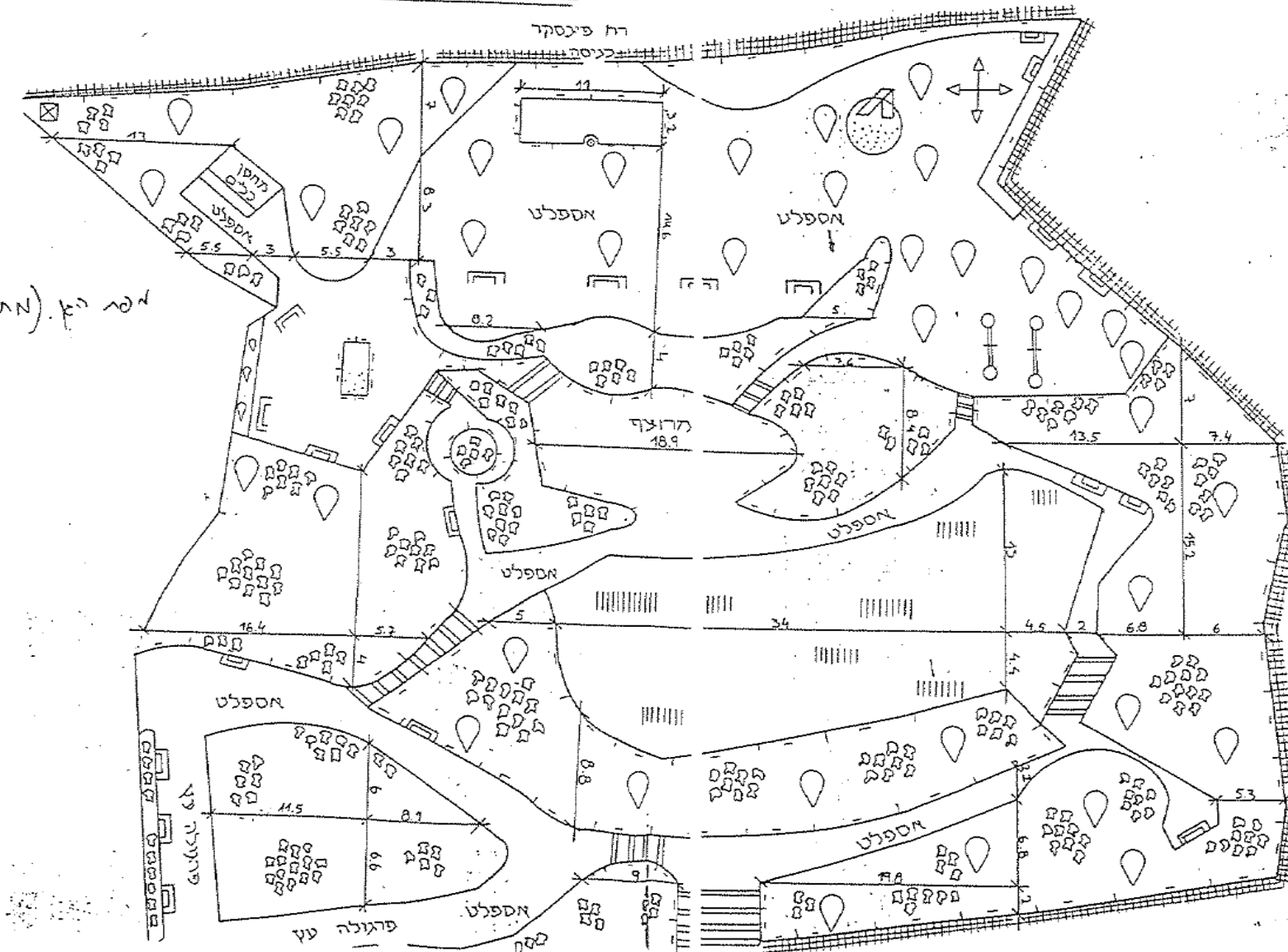
מפת הגן לפני שיקומו , תאריך לא ידוע
 מקור: אסנת קסלסי

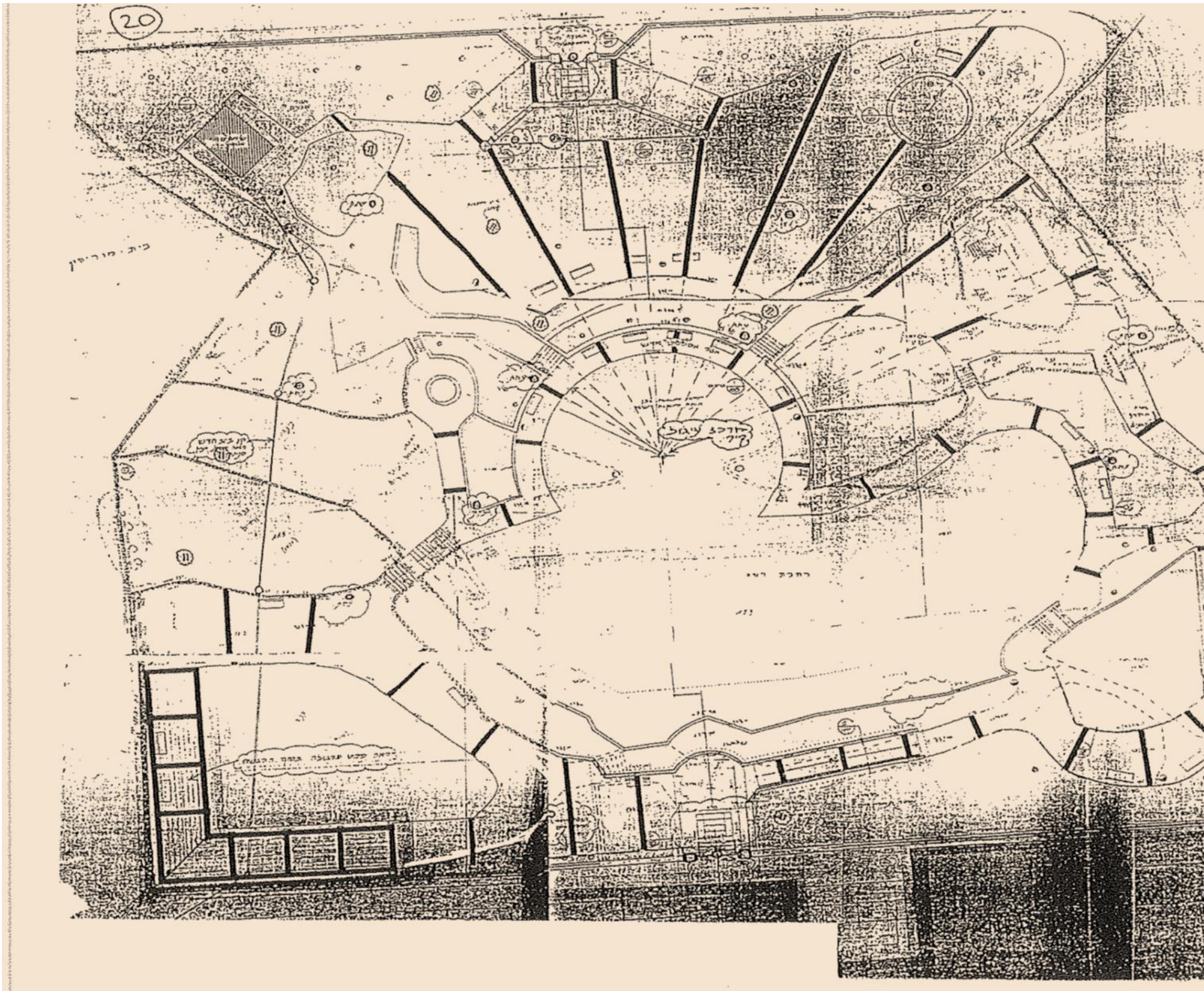
מס' גן-0212-12-T-01

רח' פינסקר
 כניסה

אשר יא. (מתאריך אל יובל)

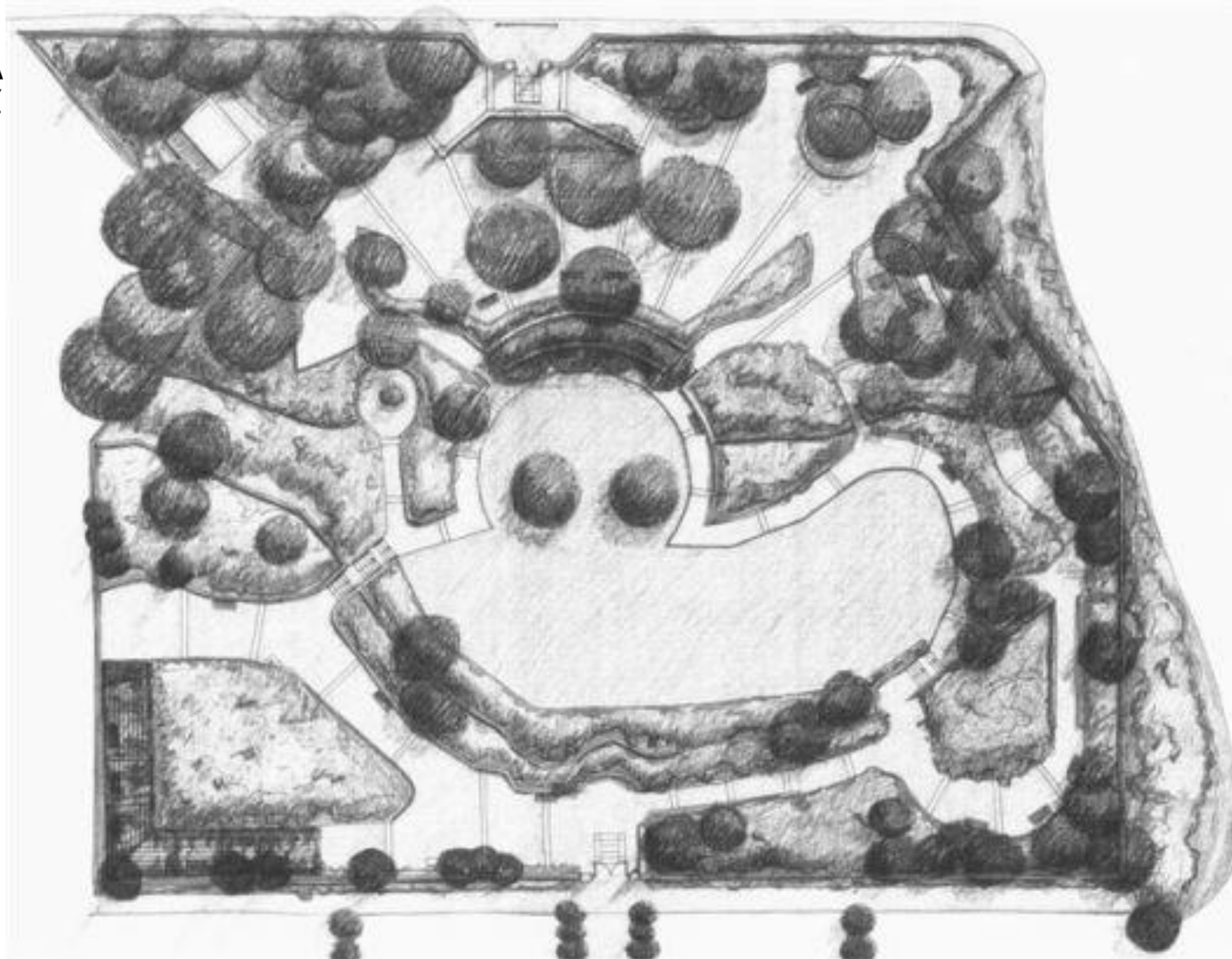

מפת הגן המשוקם, 1992
מקור: אסנת קסלסי

תכנית הגן, ג'ף ודבי רמז, 1992
מקור: ג'ף ודבי רמז,
מתוך הבלוג 'חלון אחורי'

▲
N

מסיבת גן לתיירים וקיטנים בירושלים

— מאת סופרנו בקריית ירושלים —
החברה המשלתיית לתיירות ועיריית ירושלים ערכו אתמול אחה"צ במסיבת גן נאה בגן השושנים" לתיירים וקיטנים ואורחים מאר"ל, יהודים ולא יהודים, נכחו מאות איש, ביניהם כמחצית רוסים, מר ג'מס מקדונלד שגריר ארה"ב בישראל לשעבר ועוד. ראש העיר בירך את המסובים, ובניב וחיבב את הקומו כי בשלוש השנים האחרונות יינטעו בירושלים וסביבתה שיליון עצים.

מאות תלמידי אולפנים שמילאו את האולם מכל קצות הארץ. לאחר דברי ברכה והערצה של המפעל הגדול ביותר בעולם להנחלת לשון לרבות, השתתפו תלמידי האולפנים בתוכנית אמנותית, שנוהלה בידי זוג האמנים אילקה ואביבה אחריהם נערכה למשתתפי העצרת שכולם עולים חדשים, מסיבת גן מטעם ראש עיריית ירושלים ג. אגרון בגן השושנים שבבירה.

העצרת נערכה עלידי משרד החינוך והתרבות ומחלקת הקליטה של המועצה היהודית. את באי הכנס בירך שר החינוך והתרבות ה. ארן. המשרדות דיד לאה בולוברוב הביאה לעצרת את דברי הסופרים העבריים. נציג תלמידי האולפנים י. טרייבסקי מבוני אולפן "בורוכוב" בנכשתים, שיחה לטעם לטעם חנה וחסה חלום. הא

ירושלים

לאחר סקס הרלקה הכשרי אום בהר הרצל המכונת של ירד הנספה על פתיחת חיצינה יום העצמאות ייערך (19.30) סעוד פתוללים כרי מועצת המידת המסלול — מרת יפו (שינת המליו) לי רחי המלך בירכי עד רחי סוקלוב. ב-20.30. סעוד חוזי סא" של גהיל כרחובות די עיר: גרתי רוטני דרך שרי הרצל רחי יום המלך בירכי וקרן הקוד — צר בינו פלוסר, 22.00 בימיה הכרי יול הנמר זמן שינוה לקני יום טרסום. זיקיון דילמו ליד המלך שלמה וקית כרי יל בונה כרי המלך בירכי. בשיעה 24.00 נשך החולות כ- בניני האמה"י קובוצים ליד אדרות בעמס המבלנה. ביום העצמאות — ביקוני קים ביצר ירושלים ובחורי יות סנהדרית סינות מוסיקת יופעלו כרחובות העיר. כי 12.00 קבלה טוים באולם כרי עצת חקיריה לילדי יום העצי מאות כישנים 1957-1960. כי 15.30 חידן החניך העולמי לניצח. 17.00 קבלה אנים טי מטעם ראש העיר בגן השושי יום ביטה בידור לנער כגן העצמאות. 19.00 ביטה כרי יוד בשבנות יתן רי גבקית יובל.

— מסיבת גן לכבוד משתתפי פוצות נערכה בגן השושנים על ידי כמיוגר הקיין. למורים עברים מן התמוצת עירת ירושלים. העיריירו לשסיצ.

וכללי היושר האנגליים העסיקו את מול את כנס המשפטנים ממדינות ה" מערב, המתקיים באוניברסיטה העברית בירושלים. בישיבת הלילה שמע הכנס את הרצאות האורחים השופט לורד דינג מ" אנגליה על "אחריות כלפי החוק", ופי רופסור זלמן כהן מאוניברסיטת מלי בורן באוסטרליה על "החוקה החדשה של מלאיה". לפנות ערב נתקבלו באי הכנס, כמאה משפטנים מחו"ל וכ-400 אנשי משפט מן הארץ, על ידי ראש עיריית ירושלים ג. אגרון וחברי מועצת העיריה, במסיבת גן שנערכה לכבודם בגן השושנים בשכונת סל"ב. בישיבת הבוקר הושמעו הרצאותי

כנסים איזוריים של פעילי הליכוד

הליכוד

לשכת ההסברה

הזמנות כספיות הרשימות כ:	בהשתתפות	שעה	מקום	תאריך
ירושלים בית שמש	מנחם בגין — ראש הממשלה חיי אברהם כץ חיי אהוד אולמרט יפתח: יהושע מצא, סגן ראש העיר	20.00	ירושלים גן השושנים טלביה	יום ב' כ"א סיון תשל"ח 26.6.78
רחובות. ראשליצ	יורם ארידור — סגן שר	19.30	רחובות	יום ב'

"גן הקריה" כובש את מקומו
... "גן הקריה" בשטח הקריה החדשה
בירושלים יתפוש השנה את מקומו של
"גן השושנים" ביום העצמאות שרי
ממשלה יערכו קבלת פנים חגיגית ב"ו
הקריה".

התמונה מצולמת מהמפלס העליון של הגן בצפון מערבו לכיוון דרום; הערוגה העגולה קיימת גם כיום. אפשר לראות את שבילי האדמה במפלס העליון והתחתון ואת שביל האבן סביב הערוגה, את פרטי החיפוי והכיחול של החומות והטרסות ואת קופינג האבן. מעבר למדשאה נפתח הנוף אל המושבה הגרמנית. משמאל נוכחות שיחי השושנים הדומיננטית בתכנון המקורי של הגן.

התמונה מצולמת מהכניסה הדרומית של הגן לכיוון מערב; במרכז התמונה וילת הארון אל ראשיד ומימינה בתי טלביה נוספים. ניתן לראות שבילים צרים בין אבן פראית וסלע אם חשוף. ישנה בריכת מים במפלס השביל צמוד לטרסה. בשמאל התמונה, סמוך לפרגולה, ובשולי המדשאה מעל קיר הבריכה ניתן לראות שיחי השושנים.

עודד, דניאל, גדעון ואוסיקה, 1947
 מקור: אלבום עודד אלישר וטוני לבית איינהורן, יד בן צבי

תמונות מאלבום משפחתי.
 התמונה הימנית מהמפלס התחתון של הגן, האמצעית מהמדרגות שעולות מהמדשאה
 אל הרחבה העליונה והשמאלית מערוגת האבן העגולה במערב הגן.
 אפשר לראות את פרטי האבן של המדרגות והטרסות ואת זליגת הצמחיה עליהן,
 פרט מייצג להשתלבות הצמחיה והחלק הבנוי.

יום העצמאות 1950
מקור: אוסף בנו רותנברג, הספרייה הלאומית

התמונה מצולמת מהמדשאה שבחלקו האמצעי של הגן, ומראות חגיגות רשמיות של יום העצמאות בהשתתפות ראש הממשלה דוד בן גוריון. מלבד פרטי הריצוף אפשר לראות את תפקידה של המדשאה ורחבת לב הגן כשולי החלק הרשמי, מקום לגלוש בו מלחיצות הידיים אל שולחנות הסנדוויצ'ים.

שם פרויקט:

גן השושנים – טלביה, ירושלים

פרק: תצלומים

אופק אדריכלים
אופק אדריכלים
עיצוב אורבני | אדריכלות | עיצוב פנים

אופק אדריכלים
מושב בית זית
052-4590447

ספטמבר
2021
מהדורה 1

ראש העיר דניאל אוסטר מקבל אורחים בגן השושנים, 1950
 מקור: פריץ שלזינגר

התמונות מצולמות בחלקו העליון של הגן, סמוך לביתן השומר עם הפנים לשער הגן.
 ראש העיר דניאל אוסטר בקבלת פנים; אפשר לראות שאבן השפה המבדילה בין
 השביל והרחבה לא יוצרת חיץ רחב מדי, והמעמד רשמי אך גם קליל.
 בעומק התמונה ניתן לראות את גדר האבן המקורית של הגן ומעליה גדר זמנית.

בקבלת אורחים בגן השושנים, 1950
מקור: פריץ שלינגר

תמונות ממדשאת הגן במפלס האמצעי; החלק הפורמלי והא-פורמלי זולגים זה לכיוון זה. הבניה והגינון מינימליסטים ונותנים מקום לנוף ולהתרחשות. בתמונה השמאלית אפשר לראות פרט עמוד תאורה מקורי.

1950
 מקור: אוסף קטקוף

תמונות מאוסף פרטי.
 בתמונה הימנית תקריב של הבריכה בכניסה הדרומית של הגן, תחומה בטרסה
 ובמעקה נמוך ומעליה מתנשא שיח. בשמאל התמונה פרט עמוד תאורה מקורי.
 בתמונה השמאלית רחבת לב הגן (היום המדשאה התרחבה על חשבונה): אפשר לראות
 את פרטי הטרסות, אבני השפה והנוכחות המשמעותית של הורדים. החלק העליון
 מוצלל יותר באמצעות צמחיה.

תמונות מאלבום פרטי.
בתמונות מימין ובשמאל למעלה ערוגת האבן העגולה במערב הגן; מחזורתיה
התכופות של הערוגה הזו בתיעוד במהלך השנים אפשר להיווכח במרכזיות שלה.
בתמונה משמאל למטה פרגולת האבן בדרום מערבו של הגן ולמרגלותיה שיחי ורדים.
אפשר לראות בכל התמונות ספסלים מקוריים.

1951

מקור: אלבום עודד אלישר וטוני לבית איינהורן, יד בן צבי

1955

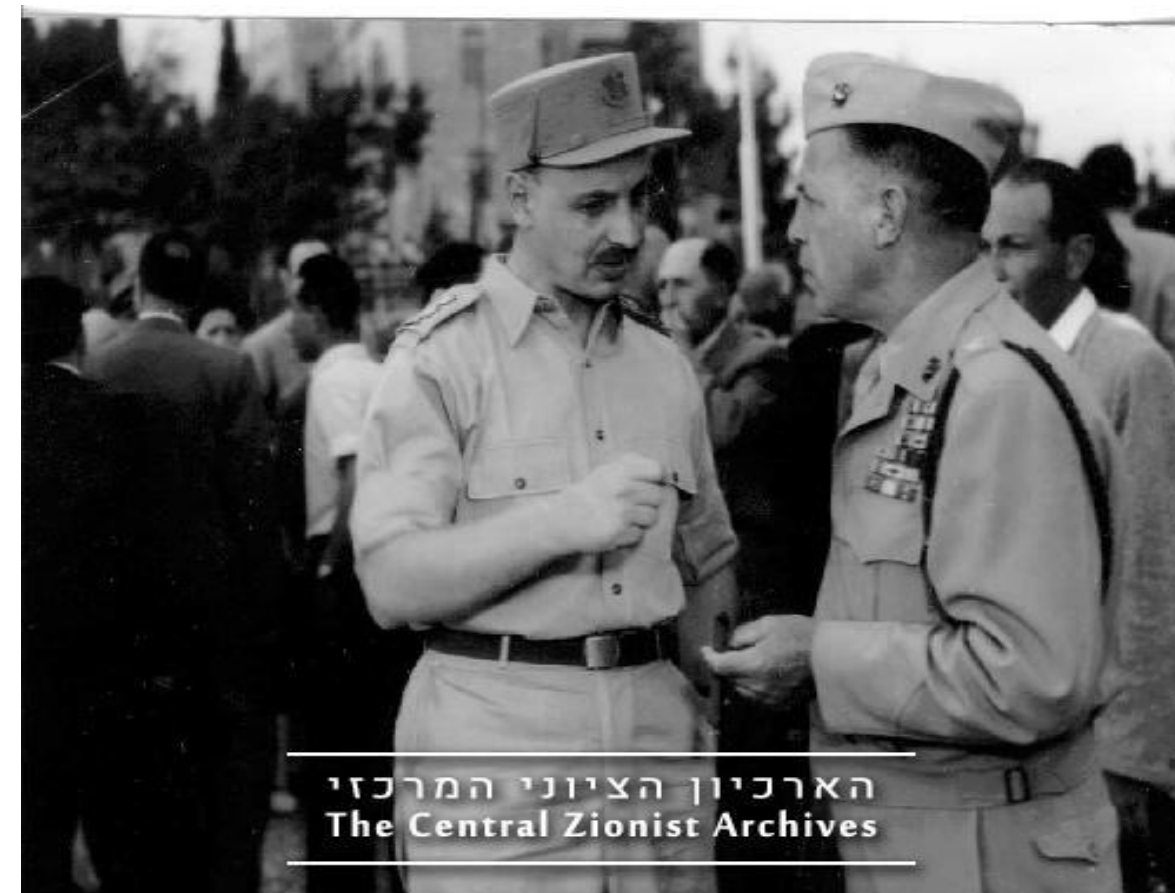
מקור: פריץ שלזינגר, הארכיון הציוני

יגאל ידן וגנרל ויליאם ריילי

יום העצמאות 1950

מקור: הארכיון הציוני

שני פניו של הגן: בתמונה הימנית שיח גנרלים בין הרמטכ"ל יגאל ידן ובין ראש מטה משקיפי האו"ם, ויליאם ריילי. הגן משמש כמקום מפגש רשמי אך קליל ולא מחייב. בתמונה משמאל משפחה בחלקו התחתון של הגן, סמוך לפרגולה, באחת התמונות הבודדות בהן ניתן לראות את החלק התחתון של הגן בארכיון בעל מעמד ממלכתי.

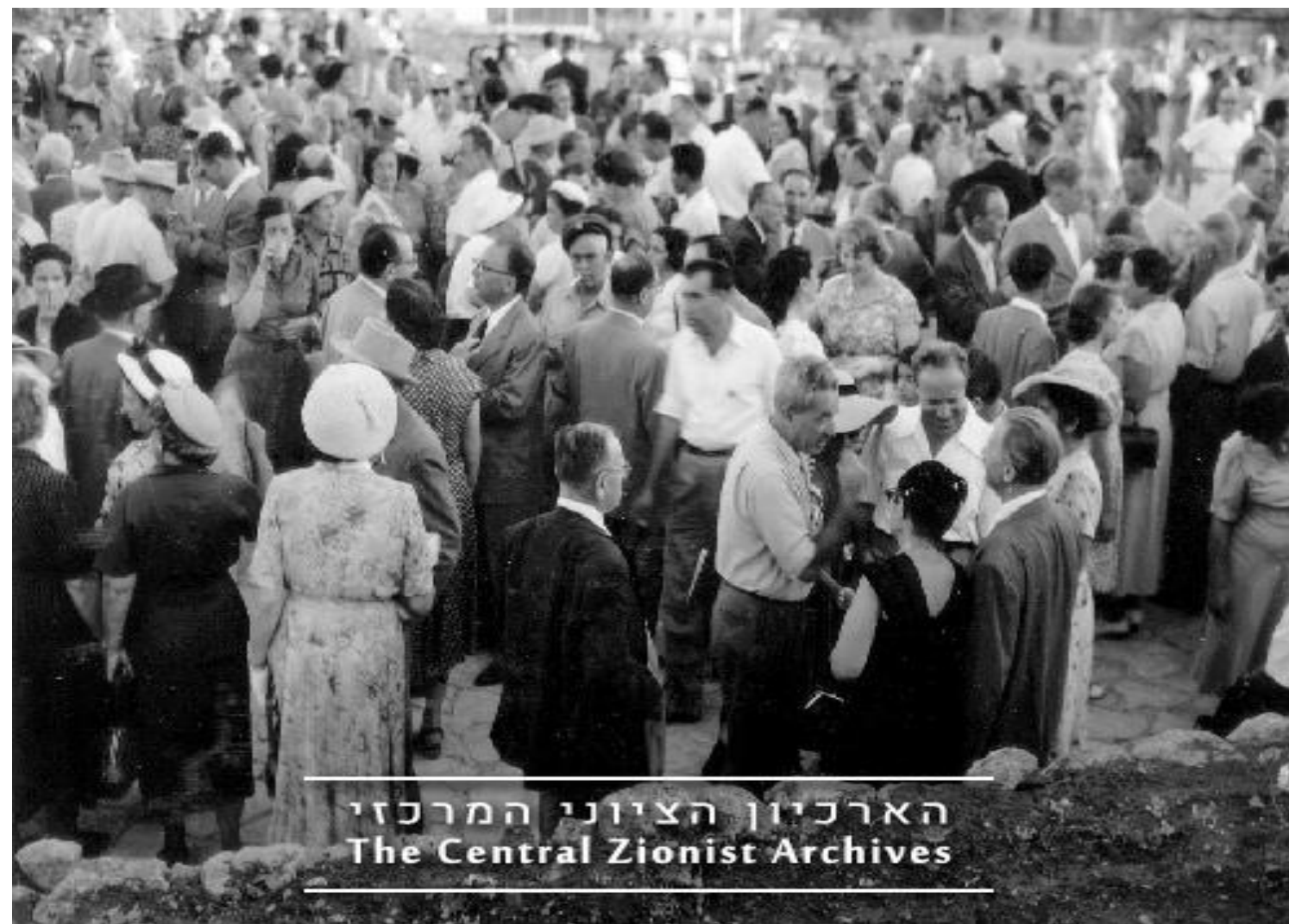

הארכיון הציוני המרכזי
The Central Zionist Archives

הארכיון הציוני המרכזי
The Central Zionist Archives

מסיבה לצירי הקונגרס בראשות ברל לוקר, 1951
מקור: הארכיון הציוני

הארכיון הציוני המרכזי
The Central Zionist Archives

סדרת תמונות ברחבת לב הגן, סמוך לטרסה שגובלת בו מצפון. מלבד פרטי הטרסה (שאינן לה קופינג כלל) אפשר לראות ריצוף אבן שממשיך את ריצוף המדרגות.

הארכיון הציוני המרכזי
The Central Zionist Archives

הארכיון הציוני המרכזי
The Central Zionist Archives

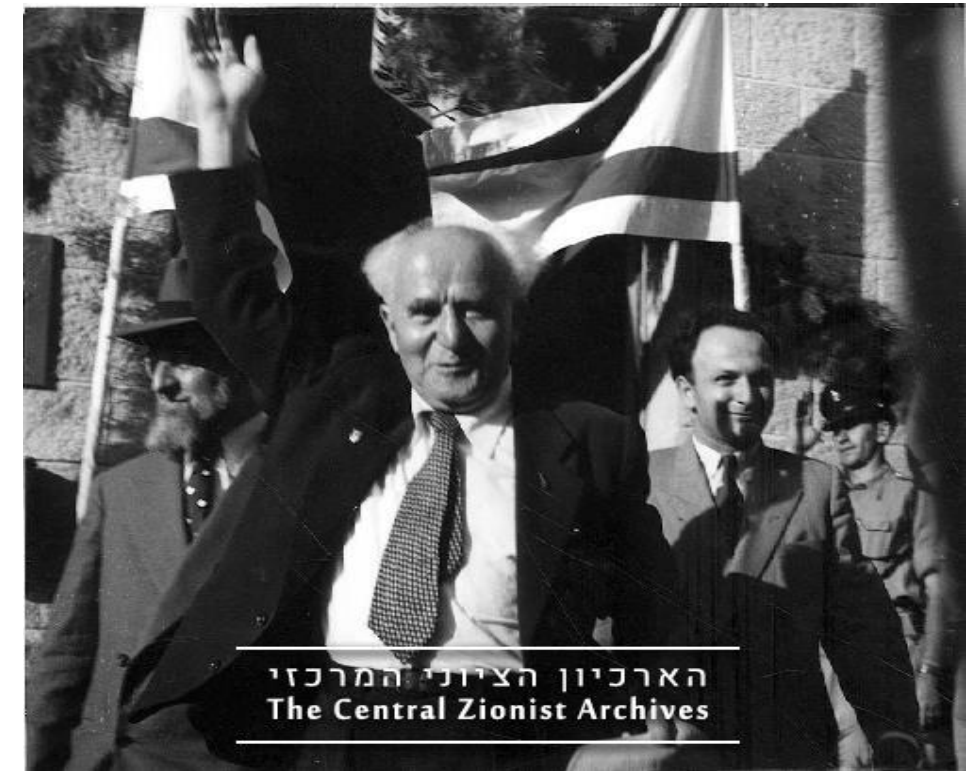
הארכיון הציוני המרכזי
The Central Zionist Archives

הארכיון הציוני המרכזי
The Central Zionist Archives

הארכיון הציוני המרכזי
The Central Zionist Archives

הארכיון הציוני המרכזי
The Central Zionist Archives

מסירת תעודת אזרח כבוד וקבלת פנים לראש הממשלה ושר הבטחון דוד בן גוריון,
על ידי ראש העיר שרגאי, 1951
מקור: צבי אורון (אורושקס), הארכיון הציוני

ראש העיר זלמן שרגאי מקבל את דוד בן גוריון בגן.
סדרת הצילומים מלמדת על חשיבותו הממלכתית של הגן,
וניתן לראות בה את שערי הכניסה המקוריים.

הארכיון הציוני המרכזי
The Central Zionist Archives

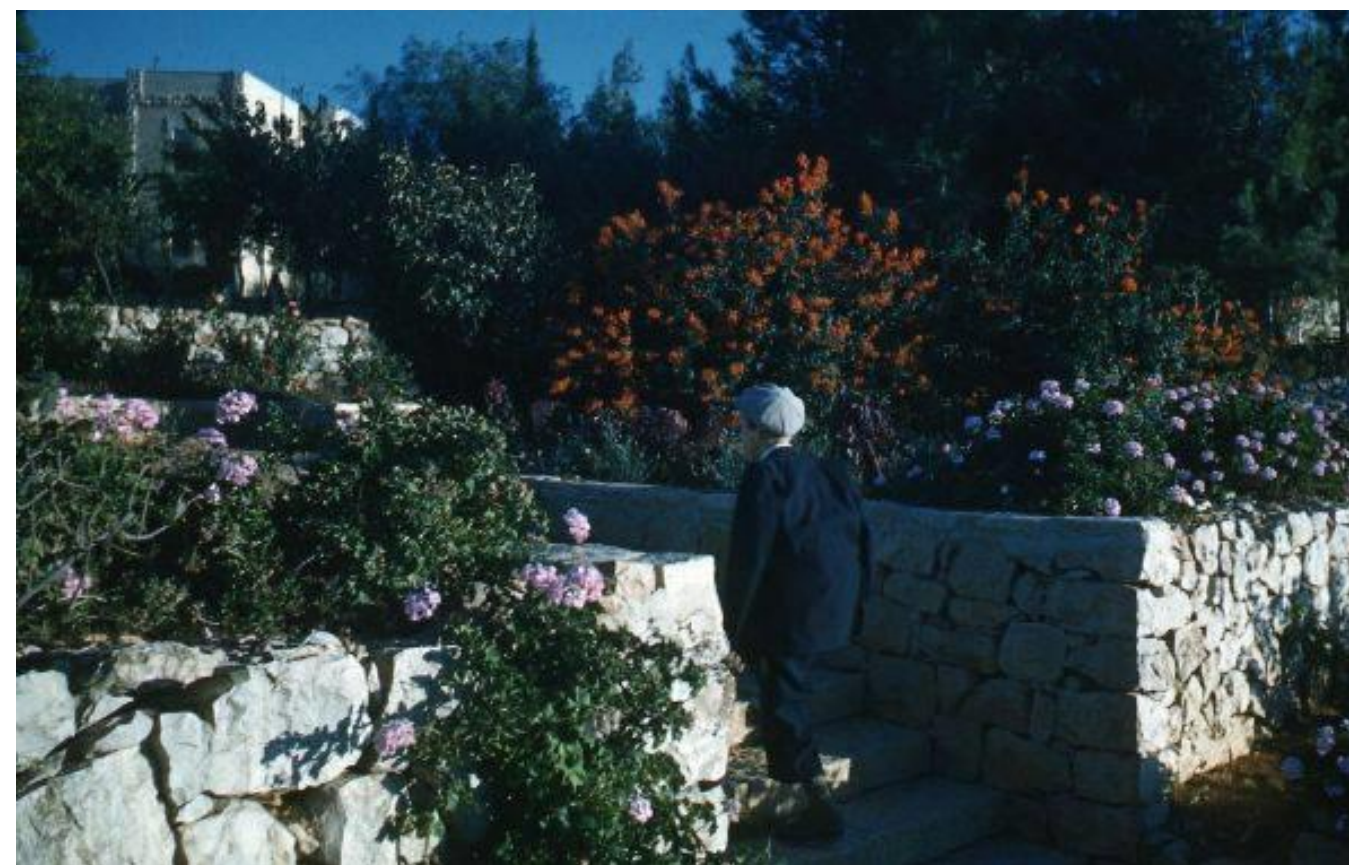

הארכיון הציוני המרכזי
The Central Zionist Archives

מסירת תעודת אזרח כבוד וקבלת פנים לראש הממשלה ושר הבטחון דוד בן גוריון,
על ידי ראש העיר שרגאי, 1951
מקור: צבי אורון (אורושקס)

ראובן מילון, 1955

תמונות מהמפלס התחתון של הגן. בתמונה הימנית העליה אל המדשאה שמדגישה את השבילים הצרים והנחבאים יותר ואת הצמחיה המצטופפת. על הטרסות אפשר לראות ורדים וברקע את בתי טלביה. בתמונה השמאלית תיעוד חשוב של הכניסה הדרומית לגן שנהרסה בהנגשה של הגן בשנות ה-90: בשמאל התמונה ברכת המים וצמחיה שעולה עליה, ומאחוריה המדשאה המרכזית בגובה עיני הנכנסים.

יצחק בן צבי ורחל ינאית, קבלת פנים לנציגים זרים, 1961
מקור: יד בן צבי

גם בשנות ה-60 התקיימו בגן אירועים רשמיים, כאן בהשתתפות נשיא המדינה ורעייתו. הצמחיה גדלה והאדמה ההדוקה נשארה כשהיתה. בתמונה מימין למעלה, מאחורי האנשים נראית גדר זמנית.

אוסף קטקוף, 1969

תמונה מאזור ערוגת האבן העגולה במערב הגן עם המבט דרומה; משמאל נראית המדשאה הגדולה ומאחור הפרגולה. ברקע הרי ירושלים. שיחי הורדים הפורחים משולבים במדשאה וגובלים בשבילים הסלולים אדמה הדוקה באבן שפה כפולה. בתחתית התמונה נראה ריצוף אבן המקיף את ערוגת האבן ואזור המדרגות.

סיכום

עקרונות הגן

גן השושנים תוכנן על פי עקרונות הגן האנגלי, המאזן בצורה עדינה בין הפורמלי והא-פורמלי.

בכניסה הראשית ובכל המפלס העליון נמצא **החלק הפורמלי והייצוגי**, בו התקיימו קבלות פנים רשמיות ואירועים ציבוריים; בשולי הגן, סביב הכניסה הדרומית ובהיקפו נמצאים **איזורים א-פורמליים**, נסתרים ועמומים יותר, מקומות בהם מתרחשות פגישות וישנה הזדמנות לאהבות. בין החלקים, בלב הגן, נמצא האיזור הפתוח שאיפשר **זליגה של שני החלקים**: הן לפיקניק משפחתי והן לשולחנות מזנון ביום העצמאות.

הבדלים אלו בולטים לעין במקורות התצלומים עליהם מסתמך התייעוד – חלקו העליון של הגן נסמך כולו על צילומי עיתונות רשמיים, הארכיון הציוני ודומיו; חלקו התחתון, לעומת זאת, בנוי על צילומי משפחות מארכיון ישראל נגלית לעין, אוספים של צילום אורבני-יומיומי וכדומה.

עם השתנות המרחב והתקופה ולקראת חגיגות המאה לגן נוצרה הזדמנות מצוינת לשיקום ולהתחדשות, **ויש להקפיד במסגרתה כי השימושים בגן המשוקם, המתקנים והחומרים בהם ייעשה שימוש יהיו בזיקה לרעיונותיו המקוריים**. רוח הגן המקורית דעכה עם השנים ואף נפגעה במהלך השיפוץ בשנות ה-90; שיקום הגן הוא הזדמנות להחזיר את הרוח באמצעות עקרונות הגן שנעלמו. גן השושנים מצדיק שימור הן ברמה הלאומית כחלק מסיפור פורמלי והן ברמה המקומית כגן מקומי ייחודי: על מנת לשמור את רוח הגן, סיפורו ויחודיותו יש לשמר את הסכמה הכללית, החומרים והפרטים.

במסגרת הסכמה הכללית על חלקו העליון של הגן להישאר פורמלי והיסטורי, ומן הראוי שיכלול בתוכו אזכור משמעותי של תפקידו הממלכתי. בחלקו התחתון ובשוליו יש לשמר את מוטיב ההפתעה וההסתרה כערך, ולא כבעיה שיש לפתור. **מבחינה חומרית יש להשתמש בחומרים ובפרטים שיש להם זיקה לתכנון המקורי**.

שם פרויקט:

גן השושנים – טלביה, ירושלים

פרק: סיכום

אופק אדריכלים

אופק אדריכלים

עיצוב אורבני | אדריכלות | עיצוב פנים

אופק אדריכלים

מושב בית זית

052-4590447

ספטמבר

2021

מהדורה 1

סיכום

תמונה מאזור צפון מערב הגן, ליד ביתן השומר.
חלקו העליון והרשמי של הגן סלול גם הוא אדמה הדוקה, ואבן שפה דקה ונמוכה מפרידה בין שביל לרחבה. הצמחיה צפופה פחות. ניתן לראות את שער הברזל המקורי ואת פרטי החומה.

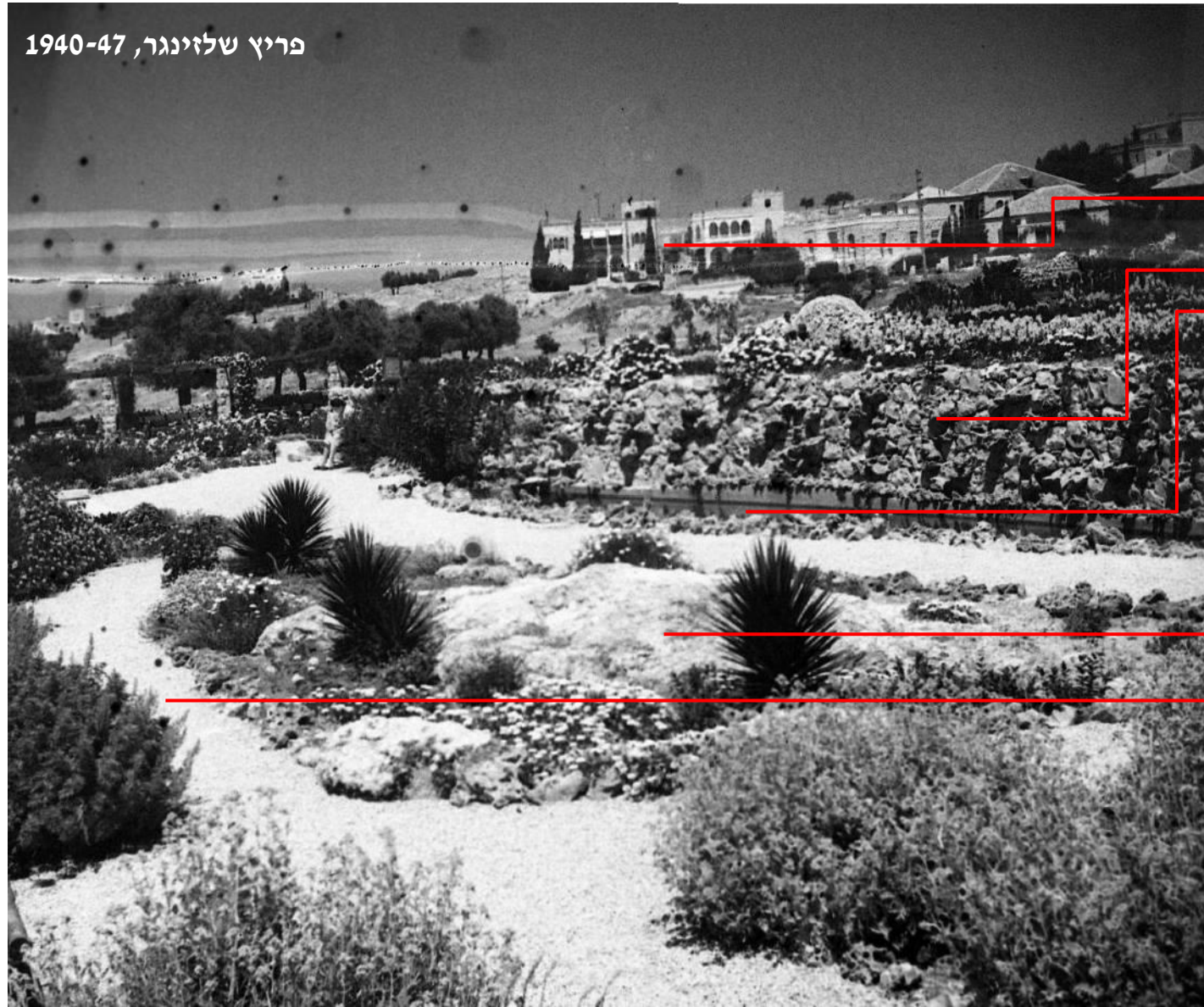
1950
מקור: פריץ שלזינגר

נראה שהתמונה צולמה ברחבה העליונה, לכיוון דרום מערב.
הצמחיה מצלה על רחבת קבלת הפנים, אבן שפה נמוכה מפרידה ביניהן.

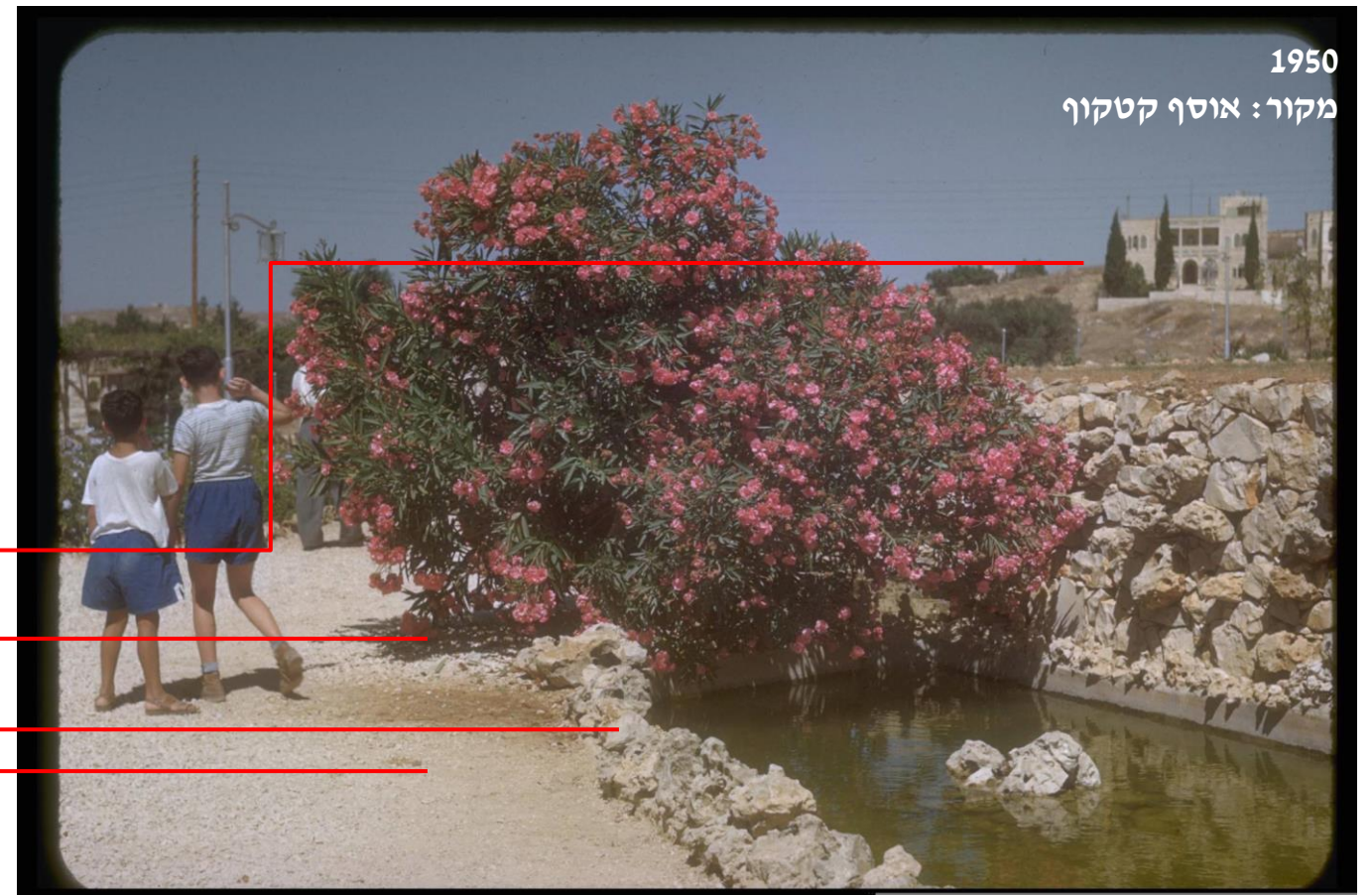
1951
מקור: צבי אורון (אורושקס)

פריץ שלזינגר, 1940-47

התמונה פונה מערבה, לכיוון **וילת הארון אל-ראשד**, וצולמה בחלקו התחתון של הגן. בתכנון המקורי של הגן ניתן לראות **קירות** אבן פראית, **סלע אם חשוף**, **בריכה** במפלס ההליכה וצמחיה בתחילת דרכה בתוכה סלולים **שבילים** צרים באדמה הדוקה.

1950
מקור: אוסף קטקוף

תמונה זו צולמה אף היא בכניסה הדרומית של הגן, וגם כאן ניתן לראות את **וילת הארון אל ראשד**. **הצמחיה** עולה משולי הבריכה ומבשרת על החלק הצפוף והאינטימי יותר של הגן. ניתן לראות את **הקופינג** המקורי של שפת הבריכה ואת פרטי הקיר או סלילת **השביל**; תכנון הגן משלב בין הפראי לתרבותי ונוגע בנוף בצורה עדינה.

חלקו העליון (הצפוני) של הגן הוא חלקו הייצוגי והפורמלי, ועל התכנון להתייחס אליו ככזה. יש להציב **תערוכה משמעותית** באיזור הפורמלי של הגן כאיזכור לתפקודו ההיסטורי והלאומי. במסגרת השיקום יש לתקן את התמונה בשלט של המועצה לשימור אתרים – התמונה לקוחה מגן שושנים אחר בצפון העיר.

חלקו התחתון של הגן הוא חלקו הא-פורמלי והנסתר יותר, לו חלק משמעותי בתפקיד הגן לגילאים מבוגרים יותר, ויש לשמר את תכונותיו אלו. יש לפרט **תכנית גינן** שמתייחסת לצמחיה כענין תכנוני-עקרוני, הכולל בתוכו מבטים וצפיפות. הפורמלי והא-פורמלי נוצרים כתוצאה מכך. עם השנים כמות השושנים בגן השושנים הלכה ופחתה, ויש להקדיש התייחסות לכך.

כל התערבות **בביתן השומר ההיסטורי או במגע אליו** דורשת תיעוד ועבודה של אדריכל שימור.

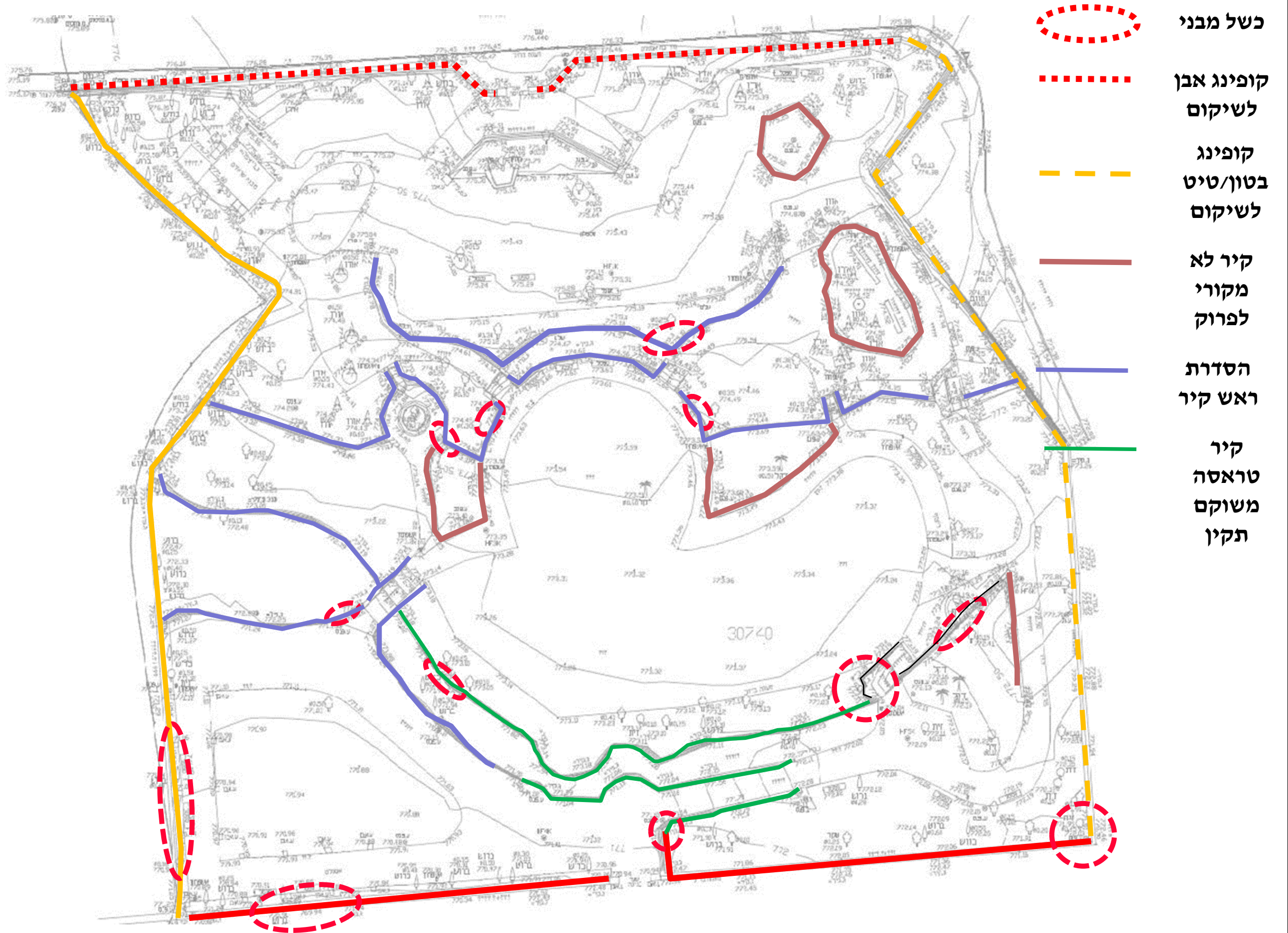
שבילי הגן צריכים להיסלל בזיקה לאדמה ההדוקה המקורית ולפרטי הבנייה של הערוגות המקוריות.

הערות לתכנון

ישנה בעייתיות רבה במיקום **'משטח הספורט'** הנמצא במרכז הכניסה הרשמית של הגן. ישנה בעייתיות במיקומו של **מתקן הטיפוס והמגלשות הצפוני**, במזרח האיזור הפורמלי של הגן, ובוודאי בתכנון להרחבתו מערבה. **הצעת הביטול של הערוגה** סמוך לשולחנות הפיקניק בעייתית כיוון שהיא מערערת את כוונת התכנון המקורית ואת הדינמיקה בין האיזורים. השבת בריכת המים אל הגן מבורכת, אך עולה על ערוגות השושנים המעטות שעוד קיימות בגן. **על בריכת המים להיות בזיקה למיקומה המקורי**, על הטריסה הנוספת שנוצרה בכניסה הדרומית של הגן בשנות ה-90. כך יישמר גם תפקידה ההיסטורי ככניסה מצידו הא-פורמלי של הגן. **חומרים סינתטיים** כמו גומי או אספלט פוגעים משמעותית בערכי הגן ובשימורו, ועל כן יש להשתמש בשיקום הגן בחומרים טבעיים בלבד.

הוועדה מאשרת את התכנית בהתאם לתנאים המפורטים:

1. יש לסמן בתכניות את מרכיבי הבניה ההיסטורית המיועדים לשימור בסגול: שערים היסטוריים הממוקמים בגדר צפונית ודרומית לרבות פרטי אבן עמודים, פרט מסגרות שערים ואלמנט תאורה וכן מבנה אבן חד קומתי הממוקם בחלקו הצפון מערבי של הגן.
2. יש להוסיף בתכניות הביצוע הנחיות מיוחדות לשיקום פרטי אבן ומסגרות מקוריים קיימים.
3. יש להגיש תכניות מפורטות מצב קיים ומצב מוצע מבנה הגן ההיסטורי בכל שיבוקש מבנה מסחר לאישור וועדת השימור במסגרת בקשה להליך רישיון עסק.
4. יש לבחון חלופה של ריצוף אבן במקום דק עץ מסביב לשטח המבנה המסחרי, בהתאם להנחיות העיצוב של תכנית האב למושבות.
5. יש לשקם או לשחזר ככל הניתן פרט אבן טראסות בבניה יבשה בהתאמה לתכנון המקורי.
6. יש להגיש לאישור מחלקת השימור נספח פרטי פיתוח התכנון המוצע בקנה מידה מפורט.
7. יש להטמיע בתכנית הפיתוח סימול עצים לשימור באדום ומס' העץ ולצרף טבלה מסקר עצים.
8. יש להתקין שילוט המפרט את תולדות האתר עד שלב התכנון הנוכחי לאישור המחלקה לשימור.

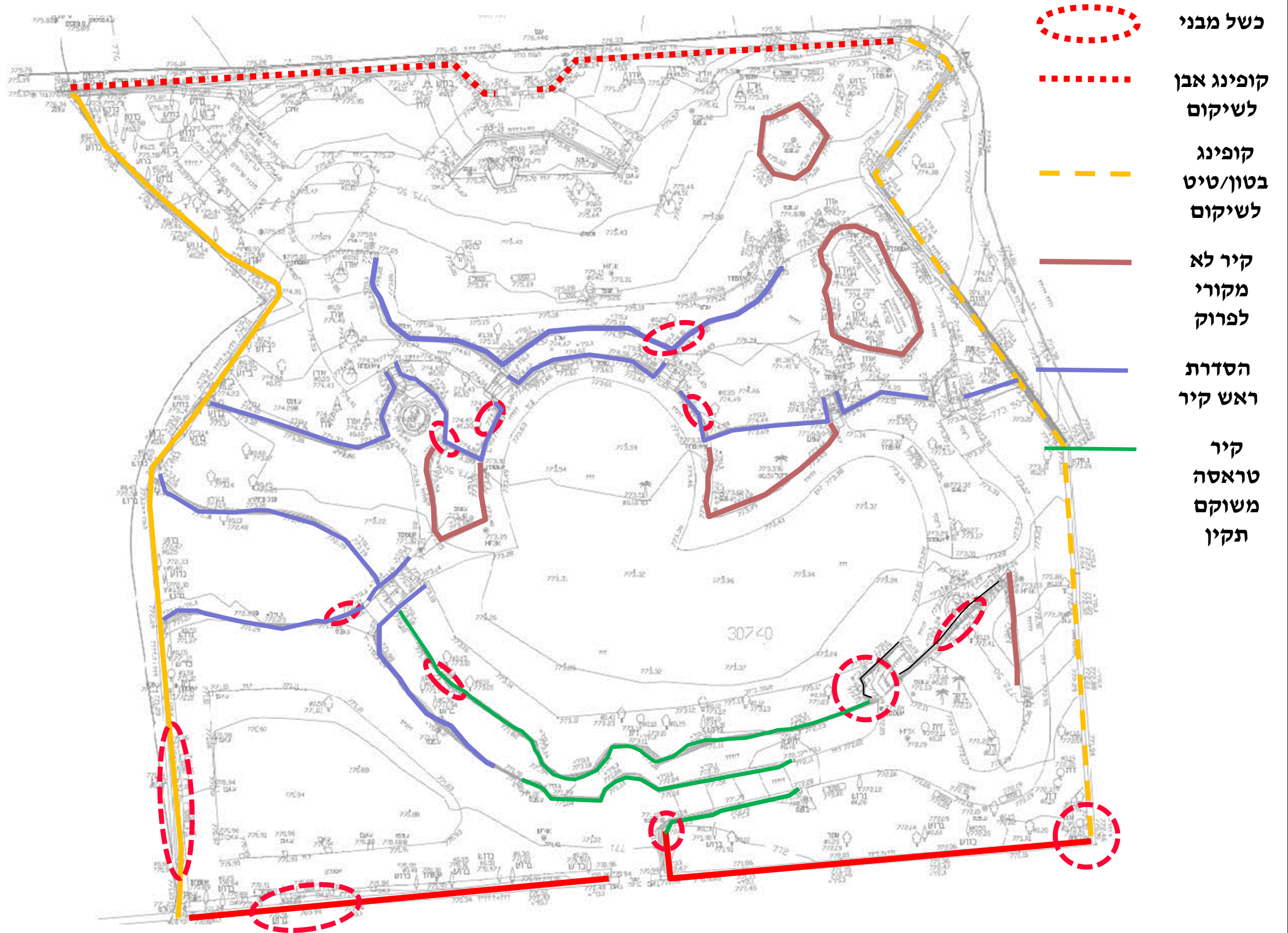

ביבליוגרפיה

מריק שטרן – פרויקט 'על המקום'

מיכאל יעקבסון, בבלוג 'חלון אחורי'

<https://michaelarch.wordpress.com/2017/06/17/%D7%A1%D7%99%D7%91%D7%95%D7%91-%D7%91%D7%92%D7%9F-%D7%94%D7%A9%D7%95%D7%A9%D7%A0%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%A9%D7%9C%D7%99%D7%9D/>

דוד קרויאנקר, שכונות ירושלים - טלביה, קטמון והמושבה היוונית, כתר ומכון ירושלים לחקר ישראל, 2002

דוד קרויאנקר, המשולש הירושלמי - ביוגרפיה אורבנית, כתר, 2011

אסנת קסלסי, תיק תיעוד 1995

<https://www.news1.co.il/Archive/0026-D-136221-00.html#PTEXT56537>, News1, אלי אלון,

תכנית אב למושבות ירושלים: תיק תיעוד מתחמי טלביה – D1, ג. קרטס אדריכלים

ארכיון יד בן צבי

ארכיון ישראל נגלית לעין – יד בן צבי

ארכיון הספרייה הלאומית

הספרייה הלאומית – 'עיתונות יהודית היסטורית'

הספרייה הלאומית, אוסף המפות ע"ש ערן לאור

הארכיון הציוני

ארכיון המדינה

שם פרויקט:

גן השושנים – טלביה, ירושלים

פרק: ביבליוגרפיה

אופק אדריכלים

מושב בית זית

052-4590447

אופק אדריכלים

עיצוב אורבני | אדריכלות | עיצוב פנים